

„Nem súlyed az emberiség!”...

**Album amicorum
Szörényi László LX. születésnapjára**

Főszerkesztő: JANKOVICS József
Felelős szerkesztő: CSÁSZTVAY Tünde
Szerkesztők: CSÖRSZ Rumen István
SZABÓ G. Zoltán

Nyitólap: www.iti.mta.hu/szorenyi60.html

MTA Irodalomtudományi Intézet
Budapest, 2007

SZŐNYI ZSUZSA

Menekülésünk története

Nagy lehetett az öröm, amikor a Szőrényi család kisfia 1945. március 22-én megszületett. A háború után az éhező Budapesten gyakran még a felnőtteknek sem volt sok reményük a túlélésre, ám a kis Laciban hihetetlen életerő működhetett, mert később a kihívásoknak a legbonyolultabb helyzetekben is mindig meg tudott felelni. Visszatekintve az 1945-ös év tavaszára, mi, huszonévesen, épp a lebombázott Dávid Ferenc utcai lakásunkat igyekeztünk újjáépíteni.

Triznya Mátyás reményteljes ifjú festő-filozófus-történész férjemmel (Szőrényi későbbi jó barátjával), örültünk az élet minden apró jelének – például amikor a férfiak felfedezték, hogy a szomszédos Margit Intézetben egy valódi régi kútban van még víz. Az ostrom alatt a legnagyobb tűzharc közepette Matyi is átjárt oda, és mindig jelentette, hogy hány döglött lóval találkozott éppen. Hősiesen feljártunk a harmadik emeleti lakásunkba is, ahol a fürdőkádat az ostrom kezdetekor megtöltöttük vízzel. Matyi egy nap felment, hogy vödörrel vizet hozzon, amikor a mosdó alatt belerúgott egy kemény tárgyba. Ez a „hülye Zsuzsa” itt hagyott egy üveg vizet, gondolta. De amikor lehajolt, hogy felvegye, az ájulás környékezte: egy kisebbfajta fel nem robbant bomba volt! Ehhez hasonló további tíz darab esett a lakásunkra, azzal a különbséggel, hogy fel is robbantak. Azt hittük, hogy Matyinak a teljes falat betöltő csodálatos könyvtára is tönkrement. Amikor végre 45 tavaszán újra felmehettünk a lakásba, mindenütt térdig érő törmeléken tapostunk, ám kiderült, hogy a könyvtár fala, mint a vajjas kenyér, a vajjas felével dőlt le, és a könyveket maga alá temette. Semmi bajuk nem esett, csak Thomas Mann *Varázshegyébe* csapott bele a ménkö. Viszont egy nászajándékba kapott rémes kristályvázának, amit a kredenc szélére tettünk, hátha elviszi a bomba szele, kutya baja se lett. Hálát adtunk Istennek, hogy életben maradtunk. Az ostrom utolsó heteiben Matyi szülei és bátyja, Jóska is a „mi” pincénkben húzták meg magukat, mivel a Hegyalja úti lakásukat telitalálat érte. Élelmünk már teljesen elfogyott, és nagy örömmel fogadtuk őket, nemcsak a rokoni szeretet, hanem a magukkal mentett befőttes üvegek miatt is.

Az oroszok 1945 januárjában „felszabadították” a házat és becsörtettek a pincébe is. A hírük persze megelőzte őket, és a ház lakói a fiatalabb nőket, mint engem is, a magasra rakott farakás mögé rejtették. Ott reszkettünk hárman, de szerencsére a katonák a

„zabrálással” voltak elfoglalva, mindenkiről leszedték a karórákat, nyakláncokat. Messziről, az utcáról behallatszott a dübörgő harckocsik és teherautók zaja, de hallani lehetett a kozák katonák énekét is. Szorongva gondoltunk arra, hogy talán ők is emberek... Meglehetősen kiszámíthatatlanok voltak: az egyik pillanatban kenyeret dobáltak le a gépkocsikról, a másikkban pedig minden ok nélkül lövöldözni kezdtek.

A szüleimről semmit se tudtunk, csak az első ponton-híd, a „Manci” helyreállítása után kelhettünk át a Dunán. A Baross utca 21. sz. alatti házban, a pincében Szónyi István és felesége életben maradtak, de a rettenetes bombázás és ágyútűz miatt az ötödik emeleti műteremlakás a második emeletre zuhant le. Csodálatosképpen apám híres képe, a *Zebegényi temetés* szinte teljesen sértetlen maradt, de ezen kívül mindenük elpusztult. Péter öcsém a svéd követségen élte át az ostromot. A nyilas időkben ő közvetítette, vitte az üldözötteknek az apám által gyártott hamis felmentő papírokat, így neki is bujkálnia kellett. Szerelmével, egy fiatal zsidó lánnyal együtt a svéd követségen talált menedékre, ahol már nagy volt a zsúfoltság. Ott betegedett meg, és alighogy a harcok elültével megjelent a Baross utcában, szüleim rögtön látták, hogy baj van. A vírusos agyhártyagyulladásra akkor még nem volt gyógyszer. Mindent elkövettek érte, de 1945 elején tizennyolc évesen meghalt. Anyám ettől kezdődően mindig feketében járt, és soha többé nem tudott mosolyogni.

Matyival mindketten nagyon szerettük Pétert, aki fiatal kora ellenére művelt, érzékeny, felelősségteljes felnőtt volt, érettebb mint mi, akik tücsökmódra éltünk. A romeltakarítás, a lakások újjáépítése, a reményteljes szabadság léghőpe pezsdítően hatott az emberekre, azt képzeltük, hogy a valódi demokrácia ideje következik. Matyi neve napjára a maradék szárazabból (mivel más nem volt) ünnepi vacsorát készítettem: bableves, babfőzelék, babfasírt és a meglepetés: babtorta!

Később a Nyugati közelében, a körúton megnyílt a kirakodóvásár: a romos házak előtt, az utca kövére kitergetett áruk között lehetett válogatni, de minket egyedül a ropogósra sült libacombok látványa fogott meg, rettentő éhesek voltunk a többhetes pinceélet után. Minden maradék pénzünket feláldoztuk, és boldogan vittük haza Budára a zsákmányt. Megjelentek az első újságok is, és szervezkedni kezdtek a pártok. Mindenkit érdekelt a politika, de egyetlen emberrel se találkoztunk, aki Rákosi, Gerő és moszkvai társaik mellé állt volna. Azt hittük, a nyugati hatalmak majd rákényszerítik az oroszokat a kivonulásra az „ideiglenes megszállás” lejártával, hiszen 1947-ben a választásokon a kommunista párt csupán 17 százalékot kapott. Alaposan megjárta naiv optimizmusunkkal.

Matyi befejezte a bölcsészkart, én még csak a hatodik szemeszternél tartottam a francia–magyar szakon, amikor gyanús jelek mutatkoztak. Mindenki ismeri a 48–49-es koncepciók perek rémségeit, a kitelepítéseket, az ÁVO-terror éveinek történetét. Rettegtünk a házmestertől, az ismerősöktől, mindenkitől, aki feljelenthet csak azért, hogy megszerezze a rendbe hozott lakásunkat. 48-ban a Mindszenty hercegprímás ellen indított hadjárat aztán mindent betetőzött. Ha az ország egyik főméltóságával ezt tehetik, mi vár a kisemberekre? A rádióból és az újságokból ömlött a szenny, a hazugság: tarthatatlan lett

a helyzet. Erőszakkal, csalással, a hírhedt szalámitaktikával és az oroszok segítségével a kommunisták átvették hatalmat.

Megpróbáltunk remeteéletet élni. Matyi és édesapja újra kinyitották a Váci utcai üzletet, amelyet néhány hónap múlva, úgy ahogy volt, a hatóság rekvirált. A polgári családok éjjel ébren várták, hogy mikor áll meg a ház előtt a teherautó, ami az ismeretlen pusztába telepíti ki őket. (Pilinszky János – mint később mesélte – évekig felöltözve aludt a titokzatos éjszakai autó zajára várva.) Anyósoméék szüleimnél, Zebegényben találtak menedéket, ahol hosszú évekig laktak együtt anyám nővérének a családjával. Fia Recsken raboskodott, majd Ajkára, a bányába került vajúrnak, és ott is halt meg: a tüdeje felmondta a szolgálatot. Egyetlen bűne, hogy apja máltai lovag, szatmári földbirtokos volt. 1948-ra világossá vált: el kell hagynunk Magyarországot! De hogyan? A határokat szögesdróttal és őrtornyokkal vették körül, a Nyugat felé tartó vonatokat ellenőrizték. Nehezen határoztuk el magunkat, hiszen a szívünkben tudtuk, hogy „itt élned, halnod kell” – addig haboztunk, míg majdnem meghiúsult a tervünk. A végső lökést az adta meg, hogy 1948 szilveszterét Aba-Novák Jutkáéknál ünnepeltük, meglehetősen gyászos hangulatban. Tánc közben Jenő barátunk és menyasszonya mellénk sodródtak, és halkán megkérdezték: „Ti is kimentek? Mert mi már készülünk!” Akkor már sok ismerősünk és barátunk kiment Bécsbe, egyre-másra hallottunk az újabbakról. Pesten mindenki az embercsempészekről beszélt, kávéházakban lehetett találkozni velük. Kémfilmek epizódjain felbuzdulva, a megszűgött kávéházba izgatottan beléptünk és egy asztalhoz ülve teát rendeltünk. Ártatlanul nézegettük a feltűnően halkán beszélő vendégeket, amikor odajött hozzánk egy bőrkabátos, sofőr típusú egyén. Halálra váltunk, mivel általában az állambiztonsági hatóság kiváló rendőrei viseltek ilyen ruházatot. Az illető azonban suttogva közölte, hogy nem az ÁVO tagja, és „tudna segíteni.” Úgy látszik, ránk volt írva, hogy mi járatban vagyunk. Hozzátette, hogy fejenként hétezer pengőért átvisz minket a határon.

A kijelölt napon, 1949 januárjában, a bőrkabátossal és további két sorstársunkkal elindultunk Nyugat felé. A gyorsvonattal szerencsésen eljutottunk Sopronig, és kis táskánkkal boldogan ugrottunk le a pályaudvaron. Vezetőnk határozott léptekkel ment előttünk a sötétben, a hegynek tartó soproni utcákon, amikor két biciklis rendőr kanyarodott kis csoportunk elé. Maguk hova mennek? – kérdezték borízú hangon. Kérem szépen, a Lővér szállót keressük! – hebegtük kórusban. Nem tetszettünk a rendőröknek, mivel kiderült, a szálloda pontosan a város másik végén volt. Bekísértek az őrszobába, és „bokorugrók” felkiáltással bezártak a hírneves középkori börtönbe. Már jócskán tele volt a vastag kőfalakkal megerősített, nedvességtől penészes épület pincéje. A férfiakat egy hosszú folyosó végén rejlő cellába terelték, a nők pedig a bejáráshoz közelebb eső vár-fogdába kerültek. Mikor engem is betuszkoltak, már tíz-tizenkét nő sírdogált a priccseken, legjobban mégis Matyit féltettem, mert tudtam, hogy hamar hatalmába ejti a kétségbeesés. Alighogy helyet szorítottam magamnak egy ismeretlen asszony mellett, kulcsait csörgetve máris megjelent a börtönőr, és magával vitt. Halálra ijedtem, mi lesz velem? Az ijedtségem némileg elmúlt, amikor a saját szállásán tejjel kínált, majd közölte,

hogy lefekhetek az ágyára, „ő úgyse alszik.” Ez már kevésbé tetszett, de mindjárt lelki kezelésbe vettem a bajszos fegyőrt. Hogy kerül ide egy ilyen jó ember, aki tejet ad a foglyoknak? – kérdeztem tőle, mire könnybe lábadt szemmel elmondta, hogy nyugdíjazása előtt nemrégiben ide száműzték, mivel a határátlépések özöne miatt személyzethiány támadt. Könnyeit leküzdve aztán megpróbált ugyan Rómeóként fellépni, de mindig ügyes kérdéseket tettem fel, hangsúlyozva, hogy én még egy ilyen jószívű rendőrt nem láttam, aki a „nőket védelmezi.” Seherezáddal ellentétben nem én meséltem, hanem őt beszéltettem, ami a férfiakra rendszerint végzetes hatással van. Végül egész élettörténetét elpanaszolta, és saját magán annyira meghatódott, hogy teljesen elfeledkezett hódítói szándékairól. Hajnalban visszakísért a cellába, ahol a többi nő gyilkos pillantása fogadott. Hiába is magyaráztam volna, hogy nem történt semmi, úgyse hitték volna el. Így inkább szemlesütve hallgattam. Persze Matyinak se mondtam el a kalandomat, mert csak tetéztem volna az izgalmát. Reggel a börtön egyetlen vízcsapjánál találkoztunk, ahol nők-férfiak közösen álltak sorban. Itt azt hallottuk, hogy rövidesen egy másik helyre visznek bennünket kihallgatásra. Hogy hová, azt senki se tudta, még a tapasztalt bőrkabátos csempészünk sem.

A soproni városháza középkori börtöne első osztályú szállodának tűnt a szombathelyi ÁVO újonnan elkészült modern fogházához képest. Rövidesen ugyanis az egész társaságot ide toloncolták át. Már a hatalmas négyszögletes udvar is ijesztő volt, harsány vezényszavak hangoztak el, majd a nőket beterelték egy frissen vakolt terembe, ahol fapriccsek sorakoztak, és a fűtést saját leheletünk szolgáltatta. Annyian voltunk, hogy hamarosan bemelegítettük a hodályt, és a falról csurogni kezdett a víz. Az épület a mi „tiszteletünkre” épp akkor készülhetett el, mert a falak még nem száradtak ki. Mindenkit külön-külön, egyenként kísértek át az irodákba, ahol a főávósok tiltott határátlépés kísérlete és egyéb bűnök elkövetéséről faggattak minket. Nem térek ki a rémségekre; közülünk az egyik fiatal nőt összeverve hozták vissza közénk...

Matyival már előzőleg elhatároztuk, ha megvernek, akkor sem valljuk be, hogy ki akartunk jutni Ausztriába. A verésből felgyógyul az ember, míg egy esetleges szibériai fogságból már jóval nehezebben. Bölcs előrelátással Matyi a dunántúli cipészeknek levelezőlapon jelezte, hogy rövidesen körutat tesz náluk áruminták bemutatására – közölte is az ávósokkal, hogy kizárólag e célból érkezünk Sopronba. Mivel a közeli dunántúli falvakban megtalálták a cipészeket, és Matyínál a magával hozott bőrmintákat, kihallgatóink kissé elbizonytalanodtak. Engem is kérdezgetett egy nagydarab henteslegény, hogy vajon a táskámban talált játék-kacsában dollárt rejtegetek-e? Szemrebbenés nélkül közöltem vele, hogy gyerekkorom óta mindenhová magammal viszem ezt a kacsát, de ha annyira kíváncsi, vágja csak fel a hasát! Ezen annyira elcsodálkozott, hogy elengedett.

A férfi foglyokról eleinte semmit se tudtunk. Végre egyszer megjelent egy börtönőr vödörrel és ronggyal: ki hajlandó felmosni a folyosókat? Én rögtön ugrottam, mert olvasmányaimból tudtam, hogy a szorgos raboknak néha jobb a dolguk. Ez ugyan nem vált be, de ennél sokkal nagyobb szerencse ért: megtaláltam a férfiakat és Matyit! Térden

csúszkálva, a padlót mosva haladtam a folyosó végéhez, ahol megláttam egy óriási majomketrecet. A férfiak a rácsokba csimpaszkodva bámulták a térden csúszó nő közeledtét, én meg rájuk szisszentem, hol van Triznya Mátyás? Az ór szerencsére hátul maradt, a rabok pedig gyorsan odatuszkolták Matyit a rácsához. Mindenki megrohant, mi van a feleségükkel, hol vannak a nők? Megnyugtattam őket, hogy még mindenki életben van, de én persze főleg Matyinak örültem. A következő napokban is sikerült padlót mosnom, már szakértő lettem, így közvetítettem a férfiak és nők között.

Egy-két hét múlva egy újabb kihallgatáson közölték, hogy átvisznek az ún. polgári (nem ávos) fogházba, ahol a bírói ítéletre kell várunk. Sajnos, nem mindenki jutott el idáig, két társunkat, és a „bőrkabátos” csempészt, akikkel Sopronig utaztunk a vonaton, soha nem láttuk viszont. A fogház már vidám helynek számított, a zsúfoltság ellenére mindenki derűsen várta a bírósági tárgyalást, mert tudtuk, senkit sem ítélnék halálra. A rabok között egy rettentő fokhagyma- szagot árasztó, százéves tőpörödött parasztnénike volt a sztár, akit tiltott dohánytermelés miatt csuktak be. De volt itt kéjelgéssel vádolt némbor, csirkelopáson rajtakapott cigányasszony is. Ez utóbbi szintén nagy népszerűségnek örvendett, még a porkolábnőnek is jószolt a tenyeréből.

A női társaság egész napi elfoglaltsága a tollfosztás volt. Libatollal teli zsákokat hoztak a terembe, pihéket kellett szagatnunk, amitől hajunk, ruhánk, orrunk, fülünk tele lett tollpihével. Amikor egy hónap múlva, végre a polgári bíró elé kerültem és az rögtön felmentett, két lábon járó fehérpihécs csodamadár repült ki a börtönből. Matyi – akit hála Istennek szintén felmentettek – alig ismert meg. Azonnal felültünk a Pest felé induló szombathelyi gyorsra, a pincér az étkezőkocsiban rám nézett, és csak annyit kérdezett: a fogházból tetszik jönni?

A börtönélmény olyan hatással volt ránk, hogy elhatároztuk, ha életünk árán is, de újra megkíséreljük a határátlépést. A szokott kávéházban megismerkedtünk egy élelmes vidéki fiatalasszonnyal, Maricával, aki a szombathelyi fűszeres menyé volt és közel lakott a határhoz. Kijelentette, hogy csak külön-külön mehetünk, és előre kell fizetnünk. 1949. február 15-én, kedd este elbúcsúztam Matyitól, és Maricával taxin kimentünk a Keleti pályaudvarra. Előrelátóan megszervezte, hogy a hálókocsiban csak ketten legyünk, nehogy valakinek szemet szúrhassunk. Én mindjárt levettem két pulóvert és egy szoknyát, mert poggyászt persze nem vihettem magammal, így minden holmi duplán volt rajtam. Reggel ötkor ért a vonat Szombathelyre, ahonnan egy óra múlva indult tovább. Előzőleg még a folyosón végigsétált egy rendőr, és azt kérdezgette, ki megy tovább Szentgott-hárdra, de nem talált jelentkezőt. Szerencsére nem igazoltatott senkit, és leszállt. Ha megkérdezi, én az esküvőre utazó Marica pesti rokona lettem volna, de ezt jobb, hogy nem firtatta, mivel a határ felé tartó vonatokra csak külön engedéllyel lehetett akkoriban felszállni. Megérkezve, a mama ijedten fogadott: itt voltak Horvátlövőről a fiúk – mármint a csempészek –, és kijelentették, hogy nem visznek át senkit. Maricának azonban a szemese rebhent, s rögtön közölte velem, hogy ez mindig így szokott lenni, de ha pénzt látnak, egyből meggondolják magukat. Marica kislányának azt mondták, hogy én vagyok a

keresztanyja, aki ezt el is hitte, amikor átadtam neki a talicskát, amit alibiként cipeltem magammal az úton. A csempészek sem aznap, sem másnap nem jelentkeztek. Marica mindig azzal nyugtatgatott, hogy legkésőbb a pénteki hetivásárra úgyszólván bejön a városba „a Feri” vagy „a Kálmi”. Péntek hajnalban arra ébredtem, hogy Maricát valaki felkeltette, és ijedten suttog neki. Rokonok érkeztek a pesti vonattal, és velük üzenték, hogy Matyi a vonaton ült, Marica azonnal menjen ki elé az állomásra. Rettentően megijedtem, mert elképzeltem, hogy Matyi egyedül vár azon a nagy üres térségen, ahol a rendőrök célpontja lehet, és Marica még csak most indul érte. Biztosra vettem, hogy elfogják és újra az ÁVO börtönébe viszik. Már végleg elkeseredtem, amikor nyílt az ajtó, és boldogan mosolyogva megjelent Matyi. Nem akartam elhinni, hogy ő az, annyira megörültem neki. Aznap délelőtt bejött a városba a csempész Feri, de nagyon csóválta a fejét, hogy szombaton nem vihetnek át bennünket a határon. Marica végül addig beszélt, amíg megadta magát. Szombat reggel megérkezett „sorstársunk”, Béla, akit Marica férje, Jenő kísért a vonaton. Rögtön kiment biciklin Horvátlövőre, hogy beszéljen a „fiúkkal”. Közben megállapodtak, hogy Jenő öccse elkísér engem autóbusszon Lövőre, de persze az öcs nem jelent meg. Ekkor nagy családi idegeskedések közepette kisütötték, hogy nincs más hátra, Karola, a cselédlány kísér el engem. Nagykendőbe bugyolálva, csizmás parasztasszonynak álcázva, zsákban vittem a bundámat, mint valami kecskéknak való takarmányt. A főtéren már sok munkás és horvát asszony várt a buszra. Mikor megjött, óriási közelharc kerekedett, nem fért fel mindenki, Karola is lemaradt, kezében a zsákkal. Erre le kellett szállnom, mert azt se tudtam, hova menjek. Elkezdtünk könyörögni, hogy engedjenek fel, mert esküvőre megyünk Nardára. Végül valahogy helyet szorítottak, és vettünk két jegyet Nardára, ami sokkal messzebb van Lövőnél. Útközben láttunk két rendőrt és szuronyos katonákat, de szerencsére nem állították meg a buszt.

Megérkezve Lövőre, Jenő nem várt a megállóban, így Karolának is le kellett szállnia, a kalauz és az utasok csodálkozására. Karola valamit halandzsászott a kalauznak, és leugrottunk a buszról. A zsákot rögtön letette a kocsmában, és kettesben elindultunk Kálmi fűszerüzlete felé, amellyel szemben egy pusztai rét terült el, közepén két katonával. Gyorsan bementünk az üzletbe, mire Kálmi rémülten a hátsó szobába terelt minket, ahol rettenetes hideg volt, mert soha nem fűtötték. Az ablak a rétre nyílt, ahonnan láthattuk, amint az egyik katona megindul az üzlet felé. Karolával falfehérek lettünk és imádkozni kezdtük. Hallottuk, amint a katona megkérdi a fűszerest: ki az a két idegen hölgy, aki bejött hozzá? Erre Kálmi azt mondta, ugyan, csak egy nardai lány, akinek az öcsém udvarol, meg az egyik barátnője. Aztán a kezébe nyomott húsz cigarettát, mire a katona meglepődötten távozott.

Feri, a másik csempészünk utóbb elmesélte, hogy amint kiszaladt a házából, hogy a buszmegállóban Jenő helyett várjon minket, beleütközött négy katonába. Éppen bennünket figyeltek, amint Karolával lekaszálódunk a buszról a zsákkal. Feri elmagyarázta, hogy rokonaik érkeztek, és úgy látszik, el is hitték, mert ha igazoltnak, végünk van. Később a fűszerüzletben Feri és Kálmi ijedten tárgyaltak, folyton horvátul hadartak

az anyjkkal meg Karolával, amiből én egy szót sem értettem. Végül átmentünk Feri házába; Karola úgy döntött, hazamegy Nardára, de nem engedték, mert ha az utcán meglátnák, hogy nélkülem indul tovább, a katonák gyanút fognának. Leültettek a konyhában, ahol egy ágyban fekvő öreg néni nagyokat nyögött, de senki se törődött vele.

Közben a fűszeres elment, hogy megkeresse Matyit, ami nem volt könnyű feladat. Matyinak ugyanis biciklivel kellett jönnie, Jenő kíséretében. Két faluval Horvátlövő előtt erdei utakra tértek, s a nagy sár miatt folyton meg kellett állniuk, hogy a kereket kiszabadítsák. Sokat késtek, de végre megtalálták Kálmit, aki mindjárt közölte velük, hogy a nőket meglátták a katonák. Jenő erre fogta magát és ijedten hazarobogott Szombathelyre. Kálmi Matyit az istállójukba vitte, ahol sok tehén, ökör, ló árasztotta leheletével a meleget. Matyi egy fejszéken teljes sötétségben várakozott, és hogy valamit lásson is, meggyújtotta az öngyújtóját. Egy tehén erre kedvesen a nyakába nyomta a puha, nedves orrát, amitől Matyi úgy megijedt, hogy leesett a fejszékről. Mindeközben én azt hittem, hogy már rég elfogták a határőrök. Végre este kilenc után elhozták őt is Feri házába, és egymás nyakába borultunk. Ha elfognak, fogjanak el mindkettőnket! Rettentő boldogok voltunk. Éjjel Feri és Kálmi felderítő útra indultak, de rossz hírekkel tértek vissza: aznap nem vihetnek át minket. Az osztrák oldalról barátjuk, a molnárfiú ájtött, és vasárnap estig Szombathelyen marad, így minket is csak vasárnap este kísérhetnek át a határon. Teljesen letörve a hideg, fűtetlen szobában lefeküdtünk, s az egész napot ágyban töltöttük, mivel a konyhába bármikor betérhettek Feri barátai. Illemhelyül egy fabódé szolgált, messze az udvaron, ahová pontosan odaláthattak a magas őrtoronyból a katonák. Reflektorral pásztázták a terepet, és csak akkor mertünk kiszaladni, amikor a fénysugár eltűnt az udvarról. A vasárnapot is ágyban kellett töltenünk, csak ebédhez öltöztünk fel. A konyhában kicsit beszélgettünk Ferivel, aki elpanaszolta, mennyire kihasználják őket, vállalják a veszélyt, miközben Jenőék nevetségesen keveset fizetnek nekik, a többitet megtartják maguknak.

Végre elérkezett a vasárnap este! Bejött a hideg szobába Kálmi, a fűszeres segéddel és a németlövői molnárfiúval. Közölték, hogy Feri délután elment lakodalomba Nardára, de megígérte, hogy hétre visszajön. Feri persze nem jelent meg hétkor, így elhatározták, hogy nyolckor mégis elindulunk. Elöl ment a segédfiú, utána a molnárfiú, majd mi hárman Kálmival. Sajnos, a falun kellett keresztülhaladnunk, és vasárnap lévén, még sokan álldogáltak az utcán, mindenki minket nézett, akár egy gyászmenetet. Nagyon gyorsan mentünk, és izgalmunkban rémesen dobogott a szívünk. Kálmi lelkünkre kötötte, ha a határon túl osztrák pénccel találkozunk, nehogy megmondjuk, hogy ők hozták át. A segédfiú házatól indultunk tovább, világított a sok villany a faluban, és a csillagok ragyogtak, de a hold nem jött fel. Előttünk ötven lépésre vezetett a molnárfiú, és nemsokára átléptünk egy kis árkot. Kálmi megjegyezte, ez már osztrák terület. Örömmünkben majdnem ugrálni kezdtünk, mire leintett, hogy maradjunk csendben. Jobban félték az osztrák fináncoktól, mint a magyar katonáktól. Így csendben mentünk tovább a réten, ahol már egyre sötétebb lett. A Pinka patak partjára érve megpillantottuk

a malmot. Kálmi intett, hogy ülünk le és várjunk. Nemsokára jelezte a molnárfiú, hogy nincs veszély. Lassan megindultunk. Nagy gerendák tartották a malmot, alatta a sötétben meghúzódtunk a puha fűrészporban. Vártuk, hogy most mi lesz? De máris jött le a falépcsőn a molnárfiú, és egyenként felkísért minket a malomba. Nagyon féltünk, mert a malommal szemben volt a fináncórház. Más körülmények között nagyon érdekesnek tartottam volna ezt a régi malmot, de így csak annak örültünk, hogy pillanatnyilag biztonságba kerültünk. Felmásztunk a felső lépcsőkön a molnár szobájába. Teljes sötétségben csak a kályha tüze vetett árnyakat a falra, a sarokban az ágyban aludt a molnár. Kálmi és a molnárfiú halkán tanakodtak, végül elhatározták, hogy elindulunk az osztrák faluba. Elöl megy majd a fiú, és ha gyufát gyújt, az veszélyt jelent, bújjunk el. Egy réten teljes sötétségben igyekeztünk, nehogy szemünk elől veszítsük a molnárfiút, amikor egyszer csak gyufát gyújtott, s ugyanabban a pillanatban egy osztrák fináncsal találtuk szemben magunkat. Kálmi és a fiú, mint a kámfor, eltűntek. A finánc ránk fogta a puskáját, s én remegő hangon megszólaltam: *Wir sind Ungarn!* Matyi elmagyarázta, hogy teljesen egyedül, mindenfajta segítség nélkül értünk el idáig. Az osztrák finánc megnyugtatóan, hogy itt nincsenek oroszok, bekísér a parancsnokhoz, aki majd megmondja, mi lesz a sorsunk. A faluban az egyik ház ablakán bezörgetett, mire nagy nehezen felébredt a parancsnok. Hálósipkában, hálóingben kihajolt az ablakon, és némi tanácskozás után azt javasolta, hogy menjünk a falu vendéglőjébe, ott kapunk szállást is. Szépen megköszöntük a jó tanácsot és elbúcsúztunk tőlük. A vendéglőben Frau Körpert kellett keresnünk. Rögtön kijött egy természetes asszonyság (*nomen est omen*) és ijedten betuszkolt minket egy folyosóra. Az ivóban ugyanis volt egy osztrák csendőr, s mint kiderült, a falusiak félték tőle, mert az oroszok lefizették. Kisvártatva az asszonyság beteretelt minket egy szobába, ahol volt két ágy, meg egy oleander. Még annyit láttunk, hogy a kocsmába bejön a molnárfiú. Éppen nagyban tanakodtunk, hogy mi lesz, amikor benyitott a szobába. Leszidta Kálmit, hogy miért nem jött utánunk, mikor ezt ők előre megbeszélték. A saját pénzét nekünk adta, hogy ebből fizessük az autót, ami majd tovább visz minket.

Mondanom se kell, hogy a határon nem vihettünk magunkkal pénzt, mert ha elfognak, valutacsempészség vádjával akár tíz évre is elítélhetek volna. Jóska, a molnárfiú elhozta Félixet, a következő kalandunk főszereplőjét. Ő szervezte az átkelést az ausztriai szovjet zónán. Ausztria egy részét szintén elfoglalták az oroszok, és a magyar határ után még jött a feketeleves, a szovjet határ! Félix csak németül, illetve osztrákról tudott, és rögtön kijelentette, hogy már nem foglalkozik embercsempészéssel, mivel az oroszok újabban minden autót átvizsgálnak. A molnárfiú pénzét meglátva mégis hümmögni kezdett, hogy majd meglátja, másnap reggel jelentkezik. A kis szobában reszkettünk naphosszat, nem mehettünk ki, mert a kocsmárosné félt a csendőroktól. Fűtés nem volt, ráadásul a nő rettenetes rossz kosztot adott, de legalább ettünk valamit.

A következő két napban Félix nem jelentkezett, s persze semmiféle autó sem jött. Teljesen kétségbeestünk, hogy innen most hogy jutunk tovább? A magunkkal hozott

kártyával kiraktuk a paszianszot, mit hoz a jövő? Végre este a szobánkban megjelent Félix, sehr schwer, ja, die Kontrolle, ismételte, viszont megígérte, hogy reggel tényleg megjön az autóval. A falu végén, az országút mentén kellett rá várnunk. Nagyon féltünk a csendőröktől, és amikor elértünk a bokrokhoz, bebújtunk egy gödörbe. Nemsokára valóban megérkezett az autó, csak hogy nem szállhattunk be, a folyton elhaladó ökrösszekerek miatt. Végre-valahára intett Félix, és gyorsan beültünk a kocsiba. Átadta az igazolványokat, a mi fényképünk volt beleragasztva egy-egy osztrák – persze hamis – Ausweisbe. Megtanultuk az új nevünket, de engem az idegesített, hogy az egyik pecsétnek csak a felét sikerült rányomni a fotóra. Gyönyörű vidéken haladtunk át, egyik kis hegyi falu követte a másikat, gyakran egészen magasra vitt az ide-oda kanyargó út, alatta szakadékokkal. Nem élvezhettük igazán a természeti szépségeket, annyira rettegtünk az oroszoktól. Nemcsak mi, hanem Félixék is. A szovjet zóna határa előtt megálltunk az utolsó faluban a kocsmá előtt. Kiszálltunk, és a nagy sárban cuppogva bementünk a kocsmába. Félix az öreg kocsmárossal tárgyalásba kezdett, aki először is adott egy tányér remek forró levest, aminél Gundel se főzhetett volna jobbat. Utána az öreg fogott egy baltát, mint aki éppen favágásra indul. Beült ő is a kocsiba, és egy magaslatig együtt mentünk tovább. Itt négyen, a favágóval együtt kiszálltunk, a sofőr pedig továbbhajtott. Bementünk az erdőbe, a kocsmárost követve. Félix lemutatott a völgybe, ahol egy kis patak folyt: az már ott angol zóna. A szívünk repesett, legszívesebben odarepültünk volna. Az öreg favágó előrement, hogy megnézzé, hol lehet átkelni. Teljes csend volt az erdőben, néhol egy-egy lövészárkot láttunk. Félix azt ajánlotta, bújjunk el, s majd fütyül, ha valóban biztonságban vagyunk. Sudár, egyenes törzsű fenyőfák álltak egymástól egy-két méternyire, egyetlen bokrot vagy cserjét se találtunk, ahová elrejtőzhettünk volna. Egy kis mélyedésbe feküdtem, Matyi meg leguggolt egy fa mögé és onnan pislogott. A szívünk úgy dobogott, hogy attól féltem, meghallják az oroszok. Mindig mintha már közeledtek volna a lépteik. Ez a félóra volt a legfélelmetesebb, elképzeltem, hogy most fognak el, amikor alig százméternyire vagyunk az angol határtól. (Ez már nem magyar, hanem szovjet fogságot és Szibériát jelentett volna...) Egyszer csak meghallottuk Félix fütyét és fellélegeztünk. Levezetett a patak partjára, két vékony fatörzsből álló kis hídhoz, amin szinte átlibbentünk. Szabad földre érkeztünk, a szabadságba! Boldogan ugráltunk és kis füveket szedtünk örök emlékül, amelyeket Matyi egész életében mindig a tárcájában hordott. Szinte eszünket vesztettük örömeinkben. Elbúcsúztunk az öreg favágótól, aki kockás ingében eltűnt az erdőben. Elindultunk Félixszel a domboldalon, s mintha az egész világ kicserélődött volna, minden más lett, még a levegő is. A kapaszkodón kimelegedve, levetettük a kabátunkat, és nemsokára megláttuk a ránk várakozó autót, amely közben átvitt a szovjet zóna határán. Alig bírtunk magunkkal, Félix és a sofőr is jókedvűek voltak. Két órán át utaztunk a csodálatos osztrák erdőben, majd Félix egy útszéli kocsmában meghívta a társaságot egy liter borra. Ültünk a teraszon a napsütésben és boldogok voltunk, hogy már nem kell félnünk semmitől. Útközben egyetlen angol csendőrt vagy katonát se láttunk. Február 23-án érkeztünk Grazba,

ahonnan már egyszerűbb volt Rómába jutnunk.

1973. július 19-én Cs. Szabó László londoni barátunknak levelet írtam, amelyből érdekességként idézem e sorokat: „Egyik délután beszélgettem egy otthonról jött okos emberrel. Szörényi Lászlónak hívják. Szent Ágostont fordítja és Arany Jánossal foglalkozik. Nem pap és nem kommunista, rendkívül művelt, becsületes: csodálatos, hogy még ilyen fiatalok is vannak! 28 éves, csinos felesége és egy éves kislánya van. Jelenleg a perugiai nyári egyetemre kapott ösztöndíjat – maga sem érti, hogyan.” – Egy több mint három évtizede tartó barátság kezdődött ezzel, Matyi több kiállítását is Laci nyitotta meg. Amikor a rendszerváltás után Magyarország nagykövétének nevezték ki Rómába, gyönyörű feleségével és immár két lányával, a nemzetközi diplomáciai kar nagy népszerűségű tagja lett és a Triznya-kocsma történetében is új fejezetet nyitott.